

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף עד

תירוץ ג: רב פפא אמר: שיש להעמיד את המשנה כשהאח פיתה את אחותו, ולא אנסה, ובזה אף חכמים מודים שלא ניתן להצילה בנפשה.

תירוץ ד: אביי אמר: שמדובר במשנה באופן שהמציל יכול להציל את האנסוה על ידי שיפגע באחד מאיבריו, שבזהאין היתר להורגו. וממילא נשאר החיוב קנס. וכדברי רבי יונתן בן שאול שסבר שכל שיש רודף אחר חברו להורגו ויכול להצילו בקטיעת אחד מאבריו, והוא לא הציל אלא הרגו, הדין שנהרג עליו כדין רוצח. ולמד כן ממה שכתוב "וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וגו' ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש" ואם כן מוכח שמדובר שנתכוין להרוג את חברו, ולכך כתוב "ונתת נפש תחת נפש". ואעפ"כ כתוב "ולא יהיה אסון ענוש יענש". דהיינו שאם האשה לא מתה רק הוולדות יש חיוב לשלם על הוולדות, ומוכח שפעמים אף שרודף אחר חברו להורגו, אין עליו חיוב מיתה ולכך יש עליו חיוב תשלומים על הוולדות. על כרחינו יש להעמיד שמדובר כשיכול להציל את הנרדף באחד מאיבריו של הרודף, ולכך אין עליו חיוב מיתה.

נסיון דחיה: דילמא שאני הכא דמיתה לזה ותשלומים לזה: אולי באמת אף כשניתן להצילו באחד מאיבריו מותר להורגו, ואעפ"כ לא נאמר שפטור מתשלומים מדין קים ליה בדרכה מיניה, משום שהחיוב מיתה הוא על דבר אחד וחיוב התשלומים הוא על דבר אחר.

ישוב הדחיה: לא שנא דאמר רבא: רבא אומר שאין חילוק בין אם החיוב מיתה ותשלומים על דבר אחד או על שני דברים, ומוכיח כן מהדין שאם היה רודף אחר חברו להורגו, וכשרדף אחריו שבר כלים אפילו של אדם אחר, הדין שפטור, אפילו שחיובו על שני דברים. ורואים שאין פטור קים ליה בדרכה מיניה, אפילו במקום שהחיוב על שני דברים שונים, משני בני אדם.

ונדרף ששיבר את הכלים: רבא מוסיף לבאר שאם הנדרף כשברח מהרודף שבר כלים, אם היו הכלים של הרודף, פטור. ואם הכלים היו של שאר בני אדם, חייב. שאם הכלים היו של הרודף כמו שמותר לנדרף להרוג את הרודף אחריו, ודאי שיהא מותר גם לשבור כליו. אבל אם הכלים היו של שאר בני אדם, חייב משום שהדין שהמציל עצמו על ידי ממון חבירו, חייב.

רודף שהיה רודף אחר הרודף להצילו: אמנם אם מי שרודף כדי להציל את הנדרף מיד הרודף, ותוך כדי הוא שיבר את הכלים, אין הבדל אם הכלים היו של הרודף, או היו של הנדרף, או של שאר בני אדם, הדין שפטור. והטעם שאם נחייבו, לא יהא שירצה להציל את חבירו מיד הרודף.

למדנו במשנה- אבל הרודף אחר בהמה והמחלל את השבת ועובד עבודה כוכבים, אין מצילין אותן בנפשו.

תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר: רבי שמעון בר יוחאי חולק על המשנה ואומר שהעובד עבודת כוכבים ניתן להצילו בנפשו ונלמד בקל וחומר, שאם רודף אחר הערוה שהוא פגם בבני אדם, ואעפ"כ דינו חמור שמותר להצילו בנפשו, עבודה זרה שהיא חמורה ויש בה פגם כלפי ה' כל שכן שנחמיר עליו להצילו בנפשו. ורשב"י סבר שעונשין מן הדין.

תניא רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: גם המחלל את השבת ניתן להצילו בנפשו. משום שסבר כמו אביו רשב"י שבעבודה זרה מותר להציל בנפשו, ולמד בגזירה שווה שבשבת כתוב "מחלליה מות יומת", ובעבודה זרה כתוב "ומזרעך לא תתן להעביר למולך ולא תחלל". וכמו שבעבודת זרה מותר להצילו בנפשו, כך גם בשבת מותר להצילו בנפשו.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: חכמים עמדו למנין והכריעו שעל כל העבירות שכתובים בתורה, אם אומרים לו לאדם שאם לא יעבור יהרג, הדין שיעבור ולא יהרג. חוץ משלושת העבירות שהם עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים.

קושיא: ועבודת כוכבים לא: מדוע בעבודה זרה הדין שיהרג ולא יעבור, והרי שנינו בכרייתא שרבי ישמעאל אמר מנין אנו למדים, שאם אמרו לאדם תעבוד עבודת כוכבים ואל תהרג, שדינו שיעבוד ולא יהרג, מזה שכתוב "וחי בהם" ומדייקים ולא שימות בהם. אמנם אם נעשה בפרהסיא יהרג, משום שכתוב "ולא תחללו את שם

קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל". וכיון שבפרהסיא יש חילול ה', שהכל למדין ממנו לחלל קדושת ה', אמרה התורה "ונקדשתי", ושיש לו למסור הנפש על כך.

תירוץ: אינה דאמור כרבי אליעזר: אמנם רבי ישמעאל סובר שגם בעבודה זרה יעבור ולא יהרג, על כל פנים חכמים שעמדו למנין סברו כרבי אליעזר שרק בשאר עבירות, יש חילוק בין צינעא לפרהסיא אבל בעבודה זרה, בכל גוונא יהרג ולא יעבור. שרבי אליעזר למד כן מהפסוק "ואהבת את ה' א-לקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

אם נאמר "בכל נפשך": וקשה בביאור הפסוק שאם נאמר שיש לאהוב את ה' "בכל נפשך", מדוע התורה היתה צריכה לכתוב גם "ובכל מאודך" ואם נאמר שאנשים אוהבים יותר את ממונם יותר מגופם, שיהא כתוב רק "בכל מאודך" ולא נכתוב "ובכל נפשך", אלא שהתורה דיברה לכל סוגי בני האדם שיש בני אדם שגופם חביב עליהם יותר מממונם, ויש בני אדם שממונם חביב עליהם יותר מגופם.

גילוי עריות ושפיכות דמים כמו דרבי: שנינו בברייתא שרבי אומר שכתוב בפרשת אונס של נערה המאורסה "כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה". והגמ' מבארת שרצח נלמד מנערה המאורסה שכמו שאת הנערה ניתן להציל נפשה בנפש המאנס, כן ברצח ניתן להציל נפש הנרצח בנפשו של הרוצח,

ומקיש נערה המאורסה לרוצח: וכן אנו לומדים בנערה המאורסה מרוצח, שכמו שאם גוי אומר לאדם שירצח אדם אחר, שהדין יהרג ואל יעבור, גם נערה המאורסה ושאר עריות הדין כן שאם גוי אומר לה להיבעל למי שהיא אסורה לו באיסור ערוה, תהרג ולא תעבור. וברוצח אנו יודעים שהדין כן מסברא, שהיה מי שבא לשאול לפני רבא, מה לעשות כשאדון העיר אמר לו לך תהרוג את פלוני, ואם לא אני אהרוג אותך. ואמר לו רבא אל תהרוג את פלוני, אפילו שבגלל כך יהרגו אותך. שהרי מדוע אתה חושב שדמך עדיף יותר מדם חבריך. שפיקוח נפש דוחה כל האיסורים שבתורה, כיון שנפש האדם חביבה ע' לה' אבל כאן שבין כך תאבד נפש ישראל, דהיינו של חבריך, בכך לא הותר הפיקוח נפש.

כי אתא רבי דימי אמר בשם רבי יוחנן: כל מה שאמרנו שבשאר עבירות יעבור ואל ייהרג, אינו רק שלא בשעת השמד, אבל אם הגוי אונסו בשעת גזירת המלכות לעבור, הדין הוא שאפילו על מצוה קלה יהרג ואל יעבור. ורבינ' אמר בשם רבי יוחנן שגם כשאין גזירת המלכות כל מה שאמרנו שיעבור הוא רק כשהגוי אונסו בצינעא,

אבל אם הוא בפרהסיה הדין שיהרג אפילו על מצוה קלה. וכגון שהגוי אונסו לשנות בצורת המנהג שיש בקשירת שרוך הנעל.

קושיא: וכמה פרהסיה: כמה אנשים צריך שיהיו נמצאים כשהגוי אומר לישראל לעבוד על איסור, שיחשב פרהסיא שיהרג ולא יעבור.

תירוץ: אמר רב יעקב אמר רבי יוחנן: שצריך שיהיו עשרה ישראלים, ואין גוי מצטרף לעשרה, שבני אדם. שנלמד מהפסוק "ונקדשתי בתוך בני ישראל". שצריך שיהיו ישראלים, ונלמד בגזירה שווה מהפסוק "הבדלו מתוך העדה הזאת", ועדה היינו עשרה והם היו ישראלים, וכך גם כאן צריכים שיהיו כולם ישראלים.

קושיא: והא אסתר פרהסיה הואי: כיצד הותר לאסתר המלכה להבעל לאחשוורוש, והרי זה נחשב בפרהסיא, והיה לה למסור נפשה.

תירוץ: אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה: שהיא לא עשתה שום מעשה, ולכן לא הוצרכה למסור נפשה. ורבא אמר שכיון שלא היתה כוונה לאחשוורוש להעבירה על הדת, אלא שעשה כן רק משום הנאת עצמו, באופן זה אין חילול ה', ולכן לא חייבים ליהרג. והוכיח כן מזה שהיו רגילים לתת לגויים כלים שהיו צריכים לצורך העבודת כוכבים שלהם, ומשום שהיו צריכים כן להנאתם בשביל לעבוד לעבודה זרה שלהם, ולא שנתכוונו להעביר אותנו על מצות ה'.

ואזדא רבא לטעמיה, דאמר רבא: גוי שאמר לישראל קצור עשב מאכל בהמה בשבת ותן לבהמותי, ואם לא תעשה כן אהרגך, שהדין שיקצור את העשב ולא יהרג. אבל אם הגוי אומר לו תקצור את העשב וזרוק לנהר, יהרג ולא יקצור, משום שודאי שרוצה בכך להעבירו על מצות ה', שהרי לא נהנה מהעשב כלל.

קושיא: בעו מיניה מרבי אמי: האם בן נח מצווה על קדושת השם, כשאמרו לו שאם לא יעבור על אחת משבע מצוות בני נח בפרהסיא יהרג, האם הדין שיהרג ולא יעבור, או שאינו מצווה, ויעבור ולא יהרג.

תירוץ: אמר אביי תא שמע שבע מצות נצטוו בני נח: ודייק שמשמע שרק ז' מצוות יש וכיון שאין ביניהם מצות קידוש ה', רואיים שאינו מצווה להירג, אלא יעבור ולא יהרג.

דחיה לתירוץ: אמר ליה רבא: אין להוכיח מהברייתא, כיון שהכוונה בברייתא אולי על ז' מצוות וכן על כל פרטי המצוות שנצטוו, וקידוש ה' הוא נטפל לכל כלל הז' מצוות, ולכן אסור להם לבטלם, ויהרגו ולא יעברו.

תירוץ אחרון: מאי הוי עלה, אמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב: יש ללמוד מהפסוק שכתוב שנעמן שר צבא מלך ארם אמר לאלישע "לדבר הזה יסלח ה' לעבדך, בבוא אדוני בית רימון להשתחוות שמה, והוא נשען על ידי והשתחיותי". ואלישע אמו לו "ויאמר לו לך לשלום" ואם יש חיוב גם לגויים למסור את נפשם, מדוע אלישע הסכים עימו ואמר לו לך לשלום, ולא הוכיחו שצריך למסור את הנפש.

דחית התירוץ: **הא בצנעה הא בפרהסיא:** כיון שנעמן עשה זאת בצינעא, לא היה מחוייב למסור את נפשו.

אמר רב יהודה אמר רב: היה מעשה באדם שנתן עיניו באשה אחת, ומרוב תאוותו אליה נעשה חולה מסוכן ואמרו הרופאים שאין אפשרות שיתרפא רק אם תבעל לו. וחכמים פסקו שימות ולא תבעל לו. ואמרו הרופאים שאולי יועיל לו אם תעמוד לפניו ערומה, וגם על זה אמרו חכמים שעדיף שימות ולא תעמוד לפניו ערומה. ואפילו שתעמוד ותדבר איתו כשהיא עומדת אחרי הגדר, אמרו חכמים שעדיף שימות ולא תדבר עימו אפילו כשהיא עומדת מאחורי הגדר. ומדובר שחכמים אסרו כן אפילו שהיתה פנויה, וכדי שלא יהיה פגם ובושה למשפחת האשה, החמירו חכמים. שמשפחתה מתביישים בכך. או כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות.

שאלה: **ולינסכה מינסב:** מדוע חכמים לא אמרו שישאנה, ואז תהיה לו מותרת, ויתרפא בכך.

תשובה: **לא מייטבא דעתיה:** חכמים הכירו בכוחות הנפש של האדם, אמרו שהוא לא יתרפא רק אם ישאנה באיסור, אבל אם ישאנה בהיתר לא תתישב דעתו, וישאר חולה. וכמו שאמר רב יצחק שמיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה, וניתנה רק לעוברי עבירה שנאמר "מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם".